

Sygn. akt I C 13/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Dorota Zientara

Protokolant: sekr. sądowy Bogumiła Biniewicz

po rozpoznaniu w dniu 24 maja 2016 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa Gminy (...)

przeciwko Skarbowi Państwa - Marszałkowi Województwa (...) w O., M. K. i K. K. (1)

o ustalenie

1. oddała powództwo;
2. umarza postępowanie w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa - Marszałka Województwa (...) w O.;
3. zasądza od powódki Gminy (...) na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 1.800 zł /jeden tysiąc osiemset złotych/ tytułem zwrotu kosztów procesu.

I C 13/16

UZASADNIENIE

Powódka Gmina (...) domagała się ustalenia, że jest właścicielem mostu drogowego na rzece W., stanowiącego budowlę żelbetową o wysokości ok. 1 metra ponad lustro wody, szerokości 8,00 m i rozpiętości podpór 6,0 m, powierzchni 144 m i osiowej rozpiętości ok. 18 m, położonego w ciągu drogi gminnej w miejscowości B., gm. (...), powiat (...), usytuowanego na działce nr (...), ark. 4, jednostka ewidencyjna (...), obręb B., stanowiącej rzekę W., Kw (...).

W uzasadnieniu pozwu wskazała, że most ten znajduje się w ciągu drogi gminnej nr (...), stanowiącej ul. (...) zajmującą m. in. działki o nr ewidencyjnych (...), (...), rozdzielone działką nr (...). Most nie posiada żadnej dokumentacji technicznej, nie ustalono również kto go zbudował. Gmina (...), mimo że jest zarządcą drogi publicznej, w ciągu której znajduje się sporny most, nie posiada żadnych dokumentów potwierdzających jej tytuł prawny do tego obiektu.

Wskazano dalej, że zgodnie z art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, drogi gminne stanowią własność właściwego samorządu gminy, przy czym droga to budowla wraz drogowymi obiektami inżynierskimi, a zatem również obiektem mostowym, stanowiąca całość techniczno – użytkową, przeznaczona do prowadzenia ruchu drogowego.

Powódka argumentowała, że występowała do Marszałka Województwa (...) jako reprezentującego Skarb Państwa o przekazanie jej spornego mostu. W odpowiedzi uzyskała informację, że most służy zapewnieniu ciągłości komunikacyjnej, jest funkcjonalnie związany z drogą, stąd nie ma prawnych możliwości przekazania mostu. Zdaniem

powódki, skoro przepisy administracyjne nie zawierają regulacji pozwalających na uzyskanie prawa własności mostu, to rozstrzygnięcie tej kwestii możliwe jest jedynie w drodze procesu cywilnego, na podstawie art. 189 kpc. Jeżeli powództwo o ustalenie jest jedynym możliwym środkiem ochrony, to powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia.

Pozwani M. K. i K. K. (1) wnieśli o oddalenie powództwa wskazując, że są właścicielami spornego mostu, ponieważ nabyli do niego prawo na podstawie umowy z dnia 30 grudnia 2002 r.

Pozwany Skarb Państwa – Marszałek Województwa (...) również wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie zwrotu kosztów procesu. W odpowiedzi na pozew wskazał przede wszystkim, że powódka nie legitymuje się interesem prawnym w dochodzeniu przeciwko niemu roszczenia o ustalenie, ponieważ nie rości sobie żadnych praw do spornego mostu.

Po doręczeniu odpowiedzi na pozew, a przed rozpoczęciem pierwszej rozprawy, powódka cofnęła pozew w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa. Pozwany nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Sporny most drogowy położony jest w ciągu drogi gminnej, obejmującej stanowiące własność Gminy (...) działki ewidencyjne nr (...). Oparty jest na dwóch betonowych filarach posadowionych w korycie rzeki W., tj. na działce gruntu nr (...), stanowiącej własność Skarbu Państwa. Most położony jest w centrum wsi B., korzystają z niego mieszkańcy. Nawierzchnia mostu, podobnie jak przylegającej drogi gminnej, pokryta jest asfaltem.

(dowód: mapa k 12, opis i mapa - k 5 - 9 akt księgi wieczystej nr (...); fotografie mostu - k 60 - 62, 55 - 57 akt VI C (...)Sądu Rejonowego w Iławie)

W przeszłości właścicielem nieruchomości położonej w B., obejmującej działkę gruntu oznaczoną numerem (...), dla której Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim prowadził księgę wieczystą Kw nr (...) (obecnie (...)) był Skarb Państwa — Państwowe Zakłady (...) w (...) zabudowana była kompleksem młyna wodnego wraz z elektrownią wodną.

Decyzją z dnia 22 kwietnia 1996 r. Wojewoda (...) stwierdził nabycie z dniem 5 grudnia 1990 r. przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...) w T. prawa użytkowania wieczystego wskazanej nieruchomości gruntowej oraz prawa własności budynków i budowli wzniesionych na przedmiotowym gruncie, w tym mostu drogowego - budowli o konstrukcji żelbetowej wraz ze ścianami oporowymi i spodami żelbetowymi z betonu żwirowego, z balustradami obustronnymi ze stali płaskiej, o wysokości 1,0 m, o szerokości 8,00 m i rozpiętości podpór 6,0 m.

Na mocy zarządzenia Wojewody (...) z dnia 22 lutego 1993 r. wskazane przedsiębiorstwo uległo podziałowi, w wyniku którego powstało m. in. Przedsiębiorstwo (...) w (...), które przejęło majątek w postaci opisanego prawa użytkowania wieczystego gruntu i prawa własności budynków. W dniu 9 maja 1996 r. prawo wskazanego Przedsiębiorstwa ujawniono w księdze wieczystej nr (...).

(dowód: decyzja k. 122, 123, dokumenty w aktach Kw nr (...))

W 1996 r. dokonano podziałów geodezyjnych działki nr (...) - początkowo na działki nr (...), przy czym działkę nr (...) odłączono z Kw nr (...), a następnie działkę na (...) podzielono na działki nr (...) o łącznej powierzchni 3,2201 ha.

(bezsporne, dokumenty w aktach Kw nr (...))

Na mocy umowy sprzedaży z dnia 10 grudnia 1996 r. Przedsiębiorstwo (...) w (...) zbyło prawo użytkowania wieczystego nieruchomości - działek gruntu nr (...) wraz z prawem własności budynków usytuowanych na wskazanych działkach, a także mostu drogowego, na rzecz J. J., A. L., W. C., J. T., J. Z., i B. S. — M. — współników spółki cywilnej (...).

(dowód: umowa sprzedaży z dnia 10 grudnia 1996 r. k 55-58 akt księgi wieczystej nr (...))

W listopadzie 1998 r. działki gruntu nr (...) uległy podziałowi na działki o numerach (...), przy czym działki o numerach (...), od (...) odłączono z nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...).

(dowód: wyciąg z wykazu zmian gruntowych k 93-94 akt Kw (...))

W dniu 30 grudnia 2002 r. wspólnicy spółki cywilnej (...) oraz pozwani K. K. (1) i M. K. zawarli umowę kupna - sprzedaży. Sprzedający - wspólnicy spółki cywilnej - oświadczyli, iż przysługuje im prawo użytkowania wieczystego stanowiącego własność Skarbu Państwa gruntu w postaci działek oznaczonych numerami (...), objętych księgą wieczystą nr (...) oraz prawo własności budynków i budowli stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności, w tym mostu drogowego - budowli żelbetowej o wysokości 1,0 m, szerokości 8,0 m i rozpiętości podpór 6,0 m oraz iż opisane prawo użytkowania wieczystego oraz prawo własności budynków i budowli sprzedają K. i M. małżonkom K., zaś nabywcy oświadczyli, że rzeczy te na zasadach wspólności majątkowej kupują. Uprawnienia nabywców ujawniono w księdze wieczystej nr (...).

(dowód: akt notarialny z dnia 30 grudnia 2002 r. k 137-144 akt księgi wieczystej nr (...); odpis księgi wieczystej nr (...) -k 145 wskazanych akt księgi wieczystej)

W dniu 29 marca 2004 r. reprezentujący Skarb Państwa Starosta (...) oraz małżonkowie K. i M. K. zawarli umowę sprzedaży nieruchomości obejmującej działki gruntu oddane w użytkowanie wieczyste. Stawający do umowy oświadczyli, że w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim wpisane jest na rzecz nabywców prawo użytkowania wieczystego stanowiącego własność Skarbu Państwa gruntu obejmującego działki nr (...) oraz własność budynków i budowli stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności - w tym spornego mostu. Starosta oświadczył, iż sprzedaje wymienione powyżej działki gruntu na rzecz K. i M. I. małżonków K., pozwani złożyli oświadczenie, że nieruchomości tę na zasadach wspólności ustawowej kupują. Po dokonaniu wpisu prawa własności na rzecz małżonków K. w dziale I księgi wieczystej nr (...) ujawnione były działki Nr (...). W łamie 5 działu I przy oznaczaniu sposobu korzystania wpisano m. in. „zabudowana rola, droga (...) most drogowy budowla żelbetonowa o wysokości 1,0 m, szerokości 8 m i rozpiętości podpór 6 m”.

(dowód: umowa sprzedaży z dnia 29 marca 2004 r. k 161-162 akt księgi wieczystej nr (...); odpis księgi wieczystej nr 3922 k 163-164 akt księgi wieczystej nr(...) (...))

Na podstawie decyzji Wójta Gminy (...) z 17 stycznia 2005 r. oraz 29 stycznia 2012 r. działki ewidencyjne nr (...) uległy podziałowi na działki nr (...).

(okoliczności bezsporne; dowody: wyciągi główne z wykazu zmian gruntowych 73-174, 182-183 akt księgi wieczystej nr (...))

W dniu 22 grudnia 2011 r. małżonkowie K. i M. K. zawarli z Gminą (...) w formie zwykłej pisemnej umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości. W treści umowy sprzedający – małżonkowie K. oświadczyli, iż są współwłaścicielami na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej mostu drogowego na rzece W., w ciągu drogi gminnej w miejscowości B., będącego budowlą żelbetową o wysokości 1 m, szerokości 8 m, rozpiętości podpór 6 m i osiowej rozpiętości ok. 18 m, a także nieruchomości gruntowej stanowiącej drogę dojazdową wewnętrzną obejmującą działkę nr (...), zapisaną w księdze wieczystej nr ELI (...). Zbywcy zobowiązali się sprzedać Gminie wskazany most oraz działkę gruntu w terminie do 30 kwietnia 2012 r. Z uwagi na wątpliwości notariusza co do dopuszczalności objęcia umową mostu drogowego, pozwana Gmina odstąpiła od zamiaru jego kupna.

(dowód: umowa przedwstępna z dnia 22 grudnia 2011 r. k 10 -11akt VI C (...) Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim)

Na podstawie umowy sprzedaży z dnia 1 sierpnia 2012 r. pozwani K. i M. K. sprzedali Gminie (...) stanowiącą część nieruchomości objętej księgą wieczystą nr ELI (...) działkę gruntu nr (...).

(dowód: umowa sprzedaży z dnia 1 sierpnia 2012 r., k 1-4 akt księgi wieczystej nr (...))

Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim z dnia 20 września 2012 r. z komentarza do migracji w dziale I księgi wieczystej nr ELI (...) usunięto wpisy dotyczące zabudowań, w tym mostu drogowego. Aktualnie w księdze wieczystej nr ELI (...), prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność pozwanych K. K. (1) i M. K. ujawniono wpisy działek gruntu nr (...).

(dowód: informacja o treści Kw nr (...) – ms.gov.pl)

Powódka M. K. w sprawie VI C (...) Sądu Rejonowego domagała się zasądzenia od Gminy (...) kwoty 1.000 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie ze spornego mostu.

Wyrokiem z dnia 11 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy w Nowym Mieście Lubawskim powództwo oddalił. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazał przede wszystkim, że M. K. nie udowodniła, że przysługuje jej prawo własności spornego mostu. Podkreślono, że sporny most nie znajduje się na żadnej z działek należących do małżonków K., co więcej nawet nie sąsiaduje z żadną z tych działek. M. K. swojego prawa do mostu nie może zatem wywodzić z zasady superficies solo cedit. Sąd Rejonowy wskazał nadto, że powódka nie wykazała, by most ten stanowił urządzenie wodne w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne, powiązane funkcjonalnie z jej nieruchomością.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W myśl art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jako przesłanka powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest kategorią prawa materialnego. Podkreślić należy, że merytoryczne badanie zasadności powództwa poprzedzone być musi wykazaniem przez powoda, że ma on interes prawny w ustaleniu istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. W tym kontekście zauważyć należy, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2002 roku (IV CKN 1519/00, LEX nr 78333) interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw. Istnienie takiego interesu jest kwestionowane, gdy możliwe są inne formy ochrony praw powoda. Powszechnie aprobowany jest pogląd, że nie ma interesu w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego osoba, która może dochodzić bezpośrednio świadczenia należnego z tego stosunku. Zwłaszcza dopuszczalność wytoczenia powództwa o zasądzenie wyklucza, co do zasady, istnienie prawnego interesu w ustaleniu. Konsekwencją niewykazania przez powoda istnienia interesu prawnego jest oddalenie powództwa o ustalenie.

W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości, że powódka legitymuje się interesem prawnym w żądaniu ustalenia prawa własności mostu, skoro pomiędzy nią i pozwanymi M. i K. K. (1) istnieje spór co do tego prawa. Okolicznością niesporną jest, że most znajduje się w ciągu drogi gminnej, co powoduje, że powódka jako zarządca tej drogi winna podejmować działania zmierzające do utrzymania tego mostu w należytych stanie, a to wiąże się z koniecznością systematycznego ponoszenia określonych wydatków. Utrzymanie dróg stanowi jedno z zadań własnych gmin.

Skoro powódka legitymuje się interesem prawnym w dochodzeniu roszczenia o ustalenie, to dla oceny żądania pozwu konieczne okazało się zbadanie, czy istotnie przysługuje jej prawo własności. Ciężar dowodu wskazanej okoliczności spoczywał na powódce, zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 6 kc.

Gmina (...) przyznała, że nie posiada żadnych dokumentów potwierdzających budowę mostu, przyznała również, że most położony jest na działce nr (...), posadowionej w korycie rzeki W.. Nie ulega wątpliwości przy tym, że jest obiektem trwale związanym z gruntem, w tym przypadku z działką nr (...), która - co również nie jest dyskusyjne - stanowi własność Skarbu Państwa.

Sporny most stanowi równocześnie fragment drogi gminnej. Taka kwalifikacja mostu jest zgodna z art. 4 pkt 2 i 12 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (j. t. Dz. U. z 2015 r., poz. 460), wedle których droga to budowla wraz z drogowymi obiektami inżynierskimi, a zatem także obiektami mostowymi, urządzeniami oraz instalacjami, stanowiąca całość techniczno - użytkową, przeznaczoną do prowadzenia ruchu drogowego, zlokalizowaną w pasie drogowym. Z oczywistych względów drogi muszą być na trwale powiązane z nieruchomością gruntową. Trwałe powiązanie drogi z gruntem oznacza, że jest ona częścią składową nieruchomości gruntowej. W warunkach niniejszej sprawy dotyczy to również spornego mostu, a skoro tak, to również ten obiekt nie jest samodzielnym przedmiotem prawa własności i innych praw rzeczowych (art. 47 § 1 k.c.).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 Ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (j. t. Dz. U. z 2015 r., poz. 460), drogi publiczne ze względu na funkcje w sieci drogowej dzielą się na drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne. Wedle art. 2a wskazanej ustawy drogi krajowe stanowią własność Skarbu Państwa, zaś drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne - właściwego samorządu województwa, powiatu lub gminy. Artykuł 2a został dodany do ustawy o drogach publicznych na mocy art. 52 pkt 1 ustawy z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668 ze zm.). Stosownie do postanowień art. 73 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872 ze zm.), nieruchomości pozostające w dniu 31 grudnia 1998 r. we władaniu Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, niestanowiące ich własności, a zajęte pod drogi publiczne, z dniem 1 stycznia 1999 r. stawały się z mocy prawa własnością Skarbu Państwa lub właściwych jednostek samorządu terytorialnego za odszkodowaniem. Odszkodowanie, na wniosek właściciela nieruchomości złożony w okresie od dnia 1 stycznia 2001 r. do dnia 31 grudnia 2005 r., wypłacała gmina - w odniesieniu do dróg będących w dniu 31 grudnia 1998 r. drogami gminnymi, a Skarb Państwa - w odniesieniu do pozostałych dróg. Podstawą do ujawnienia w księdze wieczystej przejścia na własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego nieruchomości była ostateczna decyzja wojewody.

Ustalenie, kto jest właścicielem drogi publicznej pozwala pośrednio wskazać właściciela nieruchomości zabudowanej tą drogą. Ustawa o drogach publicznych nie daje podstaw do twierdzenia, że istnieje odrębne od nieruchomości prawo własności do drogi publicznej. Dla zaliczenia konkretnej drogi do dróg publicznych konieczne jest jednak przejście prawa własności do nieruchomości zabudowanej drogą na Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego (tak WSA w Gliwicach w wyroku z 30 października 2008 r., II SA/Gl 498/2008, LexPolonica nr 1991227, WSA w Krakowie w wyroku z 16 września 2008 r., III SA/Kr 267/2008, LexPolonica nr 1991145). Podstawą do ujawnienia w księdze wieczystej przejścia na własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego nieruchomości zajętych pod drogi publiczne była ostateczna decyzja wojewody (art. 73 ust. 3 p.w.r.a.). W warunkach niniejszej sprawy decyzja taka nie została wydana.

W ocenie Sądu, skoro sporny most jest trwale związany z działką (...), stanowiącą własność Skarbu Państwa, a równocześnie nie może być samodzielnym przedmiotem obrotu, to brak jest podstaw do stwierdzenia, że powódka jest jego właścicielem. Sam fakt, że znajduje się on w ciągu drogi gminnej nie jest wystarczającą przesłanką dla nabycia prawa własności. Przywołać w tym miejscu można pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 stycznia 2015 r. (IV CSK 315/14), wedle którego z art. 2a ustawy o drogach publicznych nie wynika, aby samo zaliczenie do kategorii dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych lub gminnych miało skutkować nabyciem prawa własności nieruchomości obejmującej tę drogę, podobnie z zaliczenia nieruchomości do określonej kategorii nie można wywodzić pozbawienia prawa własności jej dotychczasowego właściciela. Co istotne, powództwo wytoczone w trybie art. 189 kpc nie może prowadzić do przeniesienia prawa własności ani nabycia tego prawa. Istotą rozstrzygnięcia w omawianym trybie jest jedynie ustalenie, że określone prawo przysługuje powodowi. W tym kontekście zauważyć należy, że powódka nie przedłożyła żadnych dowodów prawa własności.

W konsekwencji powództwo podlegało oddaleniu.

Powódka cofnęła pozew w stosunku do Skarbu Państwa – Marszałka Województwa (...) w O.. Uczyniła to po wywołaniu pierwszej rozprawy, a przed zajęciem przez strony stanowisk.

Zgodnie z art. 203 § 1 kpc, pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku. „Rozpoczęcie rozprawy” rozumiane jest jako wywołanie sprawy (tak np.: M. M. (3) w komentarzu do art. 203 kpc, system LEX), albo jako moment rozpoczęcia czynności związanych z rozpoznaniem sprawy (po sprawdzeniu obecności, tak np.: T. Ż. w komentarzu do art. 203 kpc, system LEX). Przyjmując drugą z koncepcji za właściwą, uznać należy, że powódka cofnęła pozew ze skutkiem prawnym, przy czym zgoda pozwanego na tę czynność nie była wymagana, co zgodnie z art. 355 § 1 kpc uzasadnia częściowe umorzenie postępowania.

Pozwany Skarb Państwa domagał się zasądzenia zwrotu kosztów procesu.

Zgodnie z art. 203 § 3 kpc w razie cofnięcia pozwu pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Mając na uwadze powyższe oraz wartość przedmiotu sporu określoną przez powoda na kwotę 111.520 zł, pozwanemu przysługiwać winien zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 zł (sprawa zawisła w Sądzie pierwszej instancji w 2015 r., § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz. U. 2013, poz. 461). Uwzględniając fakt, że pełnomocnik pozwanego w sprawie niniejszej sporządził tylko jedno pismo procesowe zawierające merytoryczne stanowisko, w ocenie Sądu, przy uwzględnieniu art. 102 kpc, zaistniały podstawy do obciążenia powódki jedynie połową kosztów zastępstwa w kwocie 1.800 zł.